

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR****SERHAT SOYSALAN BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2017/16903
Karar Tarihi : 27/2/2020

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR
Kadir ÖZKAYA
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Cafiye Ece YALIM

Başvurucu : Serhat SOYSALAN

Vekili : Av. Çiğdem DAŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, alkollü araç kullanma iddiasıyla aleyhe uygulanan idari yaptırım kararına itirazların gereksiz olarak reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 9/2/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonda başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Eskişehir Bölge Trafik Denetleme Şube Müdürlüğü tarafından yapılan kontrollerde 0,76 promil alkollü olarak araç kullandığının tespit edildiği iddiasıyla 844 TL idari para cezası ile cezalandırılmış ve başvurusunun ehliyetine altı ay süreyle el konulmuştur.

9. Başvurucu, trafik ekiplerince alkolmetre ile yapılan ölçümden 51 dakika sonra Eskişehir Yunus Emre Devlet Hastanesinden (Devlet Hastanesi) kanında alkol bulunmadığını belirten bir rapor almıştır.

10. Başvurucu; olay gecesi çalıştığı işyerinden gece vardiyasından çıktığını, alkollü olmasının mümkün olmadığını, alkol test cihazının kalibrasyonunun hatalı olduğunu, hatalı bir cihaz ile ölçüm yapıldığını iddia etmiştir. Başvurucu; trafik ekiplerince ehliyetinin alınması nedeniyle aracını olay yerinde bırakarak kendi imkânları ile Devlet Hastanesine başvurduğunu, Hastanedeki sıra ve yoğunluğa rağmen kan testi yaptırabildiğini, 51 dakika sonra verilen raporda alkolsüz olduğunun tespit edildiğini belirterek idari yaptırım kararına karşı itirazda bulunmuştur.

11. Başvurucunun itirazı Eskişehir 2. Sulh Ceza Hâkimliğinin (Hâkimlik) 28/11/2016 tarihli kararıyla reddedilmiştir. İtirazın reddi kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... İdari para cezası karar tutanağı, sürücü belgesi geri alma tutanağı, itiraz dilekçesi, cevap dilekçesi ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde, Bursa Yolu 12. Km de yapılan kontrolde itiraz eden Serhat Soysalan'ın 0,76 promil Alkollü olduğu, bu şekilde araç kullandığının tespit edildiği, bu nedenle 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 48/5 maddesi 1. kez ihlalden idari para cezası verilerek sürücü belgesine 6 ay süre ile geçici olarak el konulma işlemlerinin hukuka uygun olduğu anlaşıldığından başvurunun reddine karar verilmiştir..."

12. Başvurucu, Hâkimliğin vermiş olduğu itirazın reddi kararına itiraz etmiştir.

13. Başvurucunun itirazını değerlendiren Eskişehir 1. Sulh Ceza Hâkimliği de 27/12/2016 tarihli kararı ile ret kararına itirazı reddetmiş, idari yaptırım kararı kesinleşmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...tüm dosya kapsamı incelendiğinde Eskişehir 2. Sulh Ceza Hakimliğinin kararında usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmadığından itirazın reddine karar vermek gerekmiştir..."

14. Başvurucu 10/1/2017 tarihinde nihai karardan haberdar olduğunu beyan etmiştir.

15. Başvurucu 9/2/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

16. 24/5/2013 tarihli 6487 sayılı Kanun'un 19. maddesi ile değişik 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun "Alkol, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin etkisi altında araç sürme yasağı" kenar başlıklı 48. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri almış olan sürücüler ile alkollü olan sürücülerin karayolunda araç sürmeleri yasaktır.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılıp kullanılmadığı ya da alkolün kandaki miktarını tespit amacıyla, kollukça teknik cihazlar kullanılır.

...

Yapılan tespit sonucunda, 0.50 promilin üzerinde alkollü olarak araç kullandığı tespit edilen sürücüler hakkında, fiili bir suç oluştursa bile, 700 Türk Lirası idari para cezası verilir ve sürücü belgesi altı ay süreyle geri alınır..."

17. Yargıtay Onikinci Ceza Dairesinin 24/12/2019 tarihli ve E.2019/5794 K.2019/12223 sayılı ilamının ilgili kısmı şöyledir:

"...incelenen dosyada; olay gecesi aracı ile seyir halinde iken durdurulan sanığın saat 23:35'te alkolmetre ile yapılan ölçümde 1,00 promil alkollü olduğu, savunmasında yaklaşık yarım saattir araç kullanmakta olduğunu beyan ettiği ve yerleşik Adli Tıp uygulamalarında kişiden kişiye farklılık göstermekle birlikte alkol oranının her saat ortalama 15 promil azaldığı kabul edildiği hususları birlikte değerlendirildiğinde 1,00 promilin üzerinde alkollü olarak araç kullandığı tespit edilen sanığın, güvenli sürüş yeteneğini kaybettiği ve dolayısıyla atılı suçtan mahkumiyetine karar verilmesi gerektiği gözetilmeden, yazılı şekilde beraatine karar verilmesi..."

18. Yargıtay Onikinci Ceza Dairesinin 14/1/2020 tarihli ve E.2019/2639 K.2020/451 sayılı ilamının ilgili kısımları şöyledir:

"..Dosya içeriğine göre olay günü, sanığın idaresindeki otomobille, meskun mahalde, gündüz vakti, tek yönlü parke kaplama yolda seyri sırasında, T şeklindeki kavşağa geldiğinde geçiş önceliğine uymayarak aracının ön sağ kısmıyla, gidiş yönüne doğru sağdan gelen motorlu bisikletin ön sol kısmına çarptığı, sanığın asli kusurlu şekilde bir kişinin basit tıbbi müdahale ile giderilecek şekilde yaralanmasına sebebiyet verdiği ve Adli Tıp uygulamalarına göre kişiden kişiye farklılık göstermekle birlikte alkol oranının her saat ortalama 0,15 promil azaldığının kabul edildiği gözetildiğinde sanığın olaydan yaklaşık 30 dakika sonra yapılan alkol muayenesine göre 95 promil alkollü olduğu gözetildiğinde sanığın kaza anında güvenli sürüş yeteneğini ortadan kaldıracak şekilde 100 promil üstünde alkollü olarak araç kullandığı tespit edildiği olayda;

Yapılan yargılamaya, toplanıp karar yerinde gösterilen delillere, mahkemenin kovuşturma sonuçlarına uygun olarak oluşan kanaat ve takdirine, incelenen dosya kapsamına göre, sanığın kusur durumuna ve lehe olan hükümlerin uygulanması gerektiğine ilişkin temyiz itirazlarının reddi ile hükmün isteme uygun olarak ONANMASINA..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 27/2/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu, idari yaptırım kararına itirazlarının gerekçe gösterilmeksizin reddedildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

21. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

22. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır"

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

23. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesine gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edilmesine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

24. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. maddesine *adil yargılanma* ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının kapsamına gerekçeli karar hakkının da dâhil olduğunu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi birçok kararında vurgulamıştır. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsadığının kabul edilmesi gerekir (*Abdullah Topçu*, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75).

25. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında da *"Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır."* denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasa'nın bütünlüğü ilkesi gereği, anılan Anayasa kuralı da gerekçeli karar hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmalıdır (*Abdullah Topçu*, § 76).

26. Gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Bu hak, tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (*Sencer Başat ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

27. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak derece mahkemeleri, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (*Yasemin Ekşi*, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarının incelenmiş olduğu gerekçeli karardan anlaşılmalıdır.

28. Kanun yolu incelemesi yapan mercinin yargılamayı yapan mahkemeye aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya atıfla kararına yansıtması kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterlidir (*Yasemin Ekşi*, § 57).

29. Bir davada tarafların -hukuk düzenince- hangi nedenle haklı veya haksız görüldüklerini anlayıp değerlendirebilmeleri için usulüne uygun şekilde oluşturulmuş, hükmün içerik ve kapsamı ile bu hükmeye varılırken mahkemenin neleri dikkate aldığı ya da almadığını gösteren, ifadeleri özenle seçilmiş ve kuşkuya yer vermeyecek açıklıktaki bir gerekçe bölümünün ve buna uyumlu hüküm fıkralarının bulunması *gerekçeli karar hakkı* yönünden zorunludur (*Sencer Başat ve diğerleri*, § 38).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

30. Somut olayda başvuru, aleyhine düzenlenen idari yaptırım kararına itiraz etmiş; alkol test cihazının hatalı ölçüm yaptığını, Devlet Hastanesinden alınan raporda alkolsüz olduğunun tespit edildiğini, polisler tarafından kullanılan ölçüm cihazının hatalı olduğunu iddia etmiş; Hâkimlikçe bu iddiaları ile ilgili değerlendirme yapılmadan itirazın reddine karar verildiğini belirtmiştir.

31. Hâkimlikçe 20/10/2016 tarihinde tensip tutanağı düzenlenerek ilgili kurumdan idari para cezasına dayanak teşkil eden bilgi ve belgeler istenmiş, itiraz incelemesinin dosya üzerinden yapılmasına karar verilmiştir. Hâkimlik itiraz incelemesinde idari para cezası tutanağı, sürücü belgesi geri alma tutanağı, itiraz dilekçesi, cevap dilekçesi ve tüm dosya kapsamını değerlendirdiğini, itiraza konu idari para cezasının ve sürücü belgesine elkoyma işleminin hukuka uygun olduğunu belirterek başvuru itirazını reddetmiştir. İtirazın reddi kararında idari yaptırım kararının hukuka uygun olduğunun belirtilmesi ile yetinilmiş, başkaca bir gerekçe yer verilmemiştir.

32. Hâkimliğin itirazın reddi kararının gerekçesinde -başvurucunun tüm iddialarını gerekçelendirmek zorunda olmamakla birlikte- başvuru itirazına temel teşkil eden, sonuca etkili olabilecek iddiası hakkında değerlendirme yapmayarak bunu yanıtızsız bırakması verilen kararda yeterli gerekçenin bulunduğu kabul edilmemesi sonucunu doğuracaktır. Kanun yolu mercisinin de esasa dair bir değerlendirme yapmadığı, başvuru itirazının reddine karar verdiği anlaşılmaktadır. Bu nedenle yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvuru gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

33. Açıklanan gerekçelerle başvuru Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

34. Başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden adil yargılanma hakkı kapsamındaki delillerin hatalı değerlendirildiğine ve hakkaniyete aykırı şekilde karar verildiğine dair diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

35. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1)Esas inceleme sonunda, başvurunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir..."

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

36. Başvurucu, manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

37. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Doğan* ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018), kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (*Aligül Alkaya ve diğerleri (2)*, B.No: 2016/12506, 7/11/2019).

38. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan*, §§ 55, 57).

39. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak, ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir karar kendisine ulaşan mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir. (*Mehmet Doğan*, §§ 58, 59; *Aligül Alkaya ve diğerleri (2)*, §§ 57-59, 66, 67).

40. İncelenen başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı kapsamında *gerekçeli karar hakkının* ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla somut başvuruda ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

41. Bu durumda gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş, yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Eskişehir 2. Sulh Ceza Hâkimliğine (2016/4364 D.İş) gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

42. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

43. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 257,50 TL harçtan ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.257,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Eskişehir 2. Sulh Ceza Hâkimliğine (2016/4364 D. İş) GÖNDERİLMESİNE,

E. Tazminata ilişkin talebin REDDİNE,

F. 257,50 TL harçtan ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.257,50 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/2/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Selahaddin MENTEŞ